

משפיעות

רעיונות לפרשת השבוע מתוך תורתו של הרב יצחק גינזבורג שליט"א

מטות-מסעי; לעלות ליחידה העצמית

המקלט, גם כאשר בידו להציל נפש אחת, ועל אחת כמה וכמה כאשר כל ישראל צריכים אותו?

הקשר העצמי

על ידי התורה, הבורא מצווה את עם ישראל בכל מיני מצוות. על ידי התורה אנו יודעים מה הבורא רוצה מאיתנו. התורה היא הקשר הבולט ביותר בין עם ישראל לבין הבורא. אולם, ישנו קשר עמוק יותר בין היהודי אל הבורא. קשר עמוק יותר אף מן התורה.

קשר עמוק זה נובע מעצם היותו יהודי. ליהודי יש חלק אלוקי בתוכו, קשר עצמי אל הבורא, שכלל לא תלוי נסיבות. כאשר חלק זה מתגלה, היהודי מסוגל לתקשר עם הבורא ישירות, בלי קשר למצבו האישי.

כלומר: ישנם מצבים בהם על פי התורה אין ליהודי פתרון, הוא התרחק כל כך עד שאין לו שום חיים, אך מצד הקשר העמוק שיש לו אל הבורא – הוא יכול לשוב עדיין. הקשר העמוק אל הבורא טבוע בגנים של היהודי, והם נמצאים עמוק בפנים בכל מצב.

ישנו מאמר חז"ל האומר שאם אדם מתיר לעצמו לעבור עבירה ואומר לעצמו שאחר כך יחזור בתשובה – "אין מספיקין בידו לעשות תשובה". מהי כוונת המאמר?

באופן פשוט הכוונה היא שהוא לא יכול לחזור בתשובה, כי תשובתו לא תהיה אמיתית (שהרי אין הוא באמת מואס בעבירות), אך הפירוש הפנימי הוא כזה: אין מספיקין בידו לעשות תשובה – אכן לא נותנים לו, אך אם הוא התאמץ ועבד קשה, עלה והתחבר אל החלק העמוק בתוכו שתמיד קשור לבורא – תשובתו מתקבלת.

על דרך זה אפשר להבין גם כאן. על פי ההלכה הוא אינו מחויב לצאת, ואף אסור לו, כדי להציל נפשות. ויותר מכך, אם הוא אכן יעשה זאת, התורה מתירה לקרוביו של מי שהוא רצח בשוגג לבוא ולהורגו. אך האמת היא שאם למרות הסכנה, והאמירה של התורה שהוא לא חייב לעשות זאת, הוא מחליט לצאת ולהציל את מי שצריך – הוא מגלה בכך את הקשר העצמי שלו עם ה' יתברך

בפרשת מסעי התורה עוסקת בדינו של רוצח בשגגה. אדם שהרג נפש בלא כוונה גולה לעיר מקלט, ושם עליו לשבת עד מות הכהן הגדול. דין זה מעורר שתי שאלות: מה הקשר בין הרוצח בשגגה לבין הכהן הגדול, ומדוע כה חמורה יציאתו של הרוצח מעיר המקלט, כפי שנראה? מתוך השאלות הללו מתבררת נקודה עמוקה בקשר העצמי של כל יהודי עם הבורא ועם כלל ישראל.

תעלומת הרוצח בשגגה

אחד הדינים המיוחדים בפרשתנו הוא דין הרוצח בשגגה. התורה אומרת שהרוצח גולה לעיר מקלט, ושם הוא יושב "עד מות הכהן הגדול". חז"ל למדו מן הפסוק בפרשה "אֲשֶׁר נָס שָׁמָּה" – שם תהא דירתו, שם תהא מיתתו, שם תהא קבורתו. כלומר, עיר המקלט אינה רק מקום זמני שאליו הוא בורח מנקמת קרובי הנרצח (שעל פי ההלכה מותר להם להורגו, כשהוא מחוץ לעיר המקלט), אלא היא נעשית מקומו לאורך כל ימי חייו.

עצם הדין הזה דורש הסבר. הרוצח בשגגה לא הרג בכוונה, ולא ביקש להרוג. אך בכל זאת הוא קיפח את חייו של מישהו, ולכן חייו אינם יכולים להימשך כרגיל. התורה נותנת לו מקום לחיות בו, אבל חיים אלו הם חיים של גלות, חיים בתוך מקלט, עד שימות הכהן הגדול. מהי השייכות בין מיתת הכהן הגדול לבין תיקונו ותשובתו של הרוצח בשוגג?

נקדים, שבנושא זה יש עוד הלכה הצריכה ביאור, שכבר הוזכרה. הרמב"ם פוסק שרוצח בשגגה אינו יוצא מעיר המקלט לעולם, אפילו אם כל ישראל צריכים אותו, ואפילו אם הוא שר צבא כיואב בן צרויה. אפילו אם הוא רואה אדם טובע בנהר, או רואה אדם המותקף על ידי שודדים, והוא יכול להצילו – הוא אינו יוצא לשם כך. ואם יצא, גואל הדם רשאי להורגו.

הלכה זו קשה מאוד להבנה. הרי פיקוח נפש דוחה את כל התורה כולה. כאשר יש יהודי בסכנה, דוחים שבת, דוחים איסורים, ועושים כל מה שצריך כדי להצילו. כיצד ייתכן שכאן התורה אומרת לרוצח בשגגה להישאר בעיר

ועם היהודי השני, וזו הבחירה הנכונה ביותר (אף על פי שלפי ההלכה הוא לא מחויב בכך, כמו שראינו).

האפשרות הזו נובעת מכך שהקשר הזה אל הבורא הוא יותר עמוק אף מן הקשר הנוצר על ידי התורה. הוא נוהג במסירות נפש ומכניס את עצמו לסכנת מוות, נגד הסדר הרגיל של התורה, כי לא קיימת אצלו כלל האפשרות לראות יהודי אחר בסכנה ולא לעזור לו.

כאשר הרוצח בשוגג מוסר את נפשו ויוצא להצלת ישראל, מתגלה החלק העמוק ביותר בנשמה שלו, המכונה 'יחידה'. הוא לא פועל מכוח החשבון הרגיל, אלא מכוח הקשר העצמי שלו כיהודי עם הבורא ועם כלל ישראל.

אכן, כמו בדין זה, ישנם מצבים שונים בהם מתגלה ביהודי הכוח העמוק הזה. גילוי הקשר העצמי עם הבורא, שלמעלה אפילו מהתורה, יכול לגרום ליהודי לעשות דברים שעל פי התורה לא נראים נכונים.

כאשר הכוח הזה אמיתי, האדם מרגיש בהירות עצומה, וברור לו לגמרי מה הוא צריך לעשות. אולם, צריך להיזהר עם הכוח הזה, ולהיות מאוד רגישים ועדינים כדי לשים לב מתי הוא אמיתי, ומתי הוא אינו אלא בריחה מציות לחוקי התורה.

עד המוות, ותחיית המתים

מכאן אפשר לשוב לשאלה הראשונה: מדוע הרוצח בשגגה יושב בעיר המקלט עד מות הכהן הגדול? ומדוע דווקא כשהכהן הגדול נפטר, מותרת יציאתו?

הרוצח בשגגה איבד את חיותו, ונחשב כמת. מכיוון שהוא רצח, גם חייו שלו אינם עומדים עוד מצד עצמם. לכן התורה אומרת: "ונס אל אחת הערים האל וחי". דווקא בעיר המקלט מתאפשר לו לחיות, אבל החיות הזו אינה באה ממנו.

חיותו של הרוצח בשגגה באה מן הכהן הגדול. הכהן הגדול הוא הנשמה הכללית של עם ישראל, העצם החי שכולל את כולם. מתוך מדרגה זו, הכוללת את כל ישראל כאחד, נמשכת חיות גם למי שמצד עצמו אין לו חיים. לכן הרוצח יכול לחיות בעיר המקלט מכוח הכהן הגדול.

כאשר הכהן הגדול מת, נקודת החיות הזו מסתלקת. במובן זה, גם הרוצח עצמו עובר מעין מיתה. ומיתה זו מכפרת על עונו. מיתת הכהן הגדול, שהיא הסתלקות החיות שממנה חי הרוצח בעיר המקלט, פועלת כפרה עמוקה אצל הרוצח, ולאחר מכן יכול הרוצח לצאת ולשוב אל הארץ. הוא לא רק סיים תקופת המתנה, אלא בעצם מת וחוזר לחיות.

האמת היא, שאפשר לומר מעין זה גם בנידון הקודם. מסתבר שכאשר הרוצח מוסר את נפשו ויוצא מעיר המקלט כדי להציל יהודים אחרים, ובכך מגלה את הקשר העצמי שלו עם הבורא, הוא שואב מכך חיות חדשה, ויכול לצאת ולשוב לחיות כאחד האדם.

מסירות נפש

ישנם יהודים הרחוקים מתורה ומצוות, וישנם גם כאלה שהיו שותפים למהלכים שגויים שפגעו מאוד בעם ישראל. מצד החשבון הרגיל, יש כאן קלקול שדורש תיקון, ולפעמים התיקון הנדרש הוא קשה מנשוא, עד בלתי אפשרי. אך כאשר אותם יהודים יוצאים לעזרת ישראל מיד צר, נלחמים ומוסרים את נפשם כדי להציל יהודים, מתגלה בהם עצם הנשמה.

מסירות נפש להצלת ישראל מגלה את היחידה שבנפש. היא מגלה קשר ישיר של יהודי עם הבורא, וקשר עצמי שלו עם כלל ישראל. גם מי שמצד מצבו הגלוי נראה רחוק, בשעה שהוא מוסר את נפשו להצלת יהודים הוא מגלה נקודה קדושה, נעלית ועצמית אצלו.

בזמן כזה מתעוררת גם אחדות ישראל. מסירות נפש מגלה את המקום שבו כל ישראל קשורים זה בזה בעצם. יהודי יוצא להציל יהודי, בלי שום חשבונות, ובכך מתגלה שהחיים של ישראל נובעים ממקור אחד.

זהו עומק התיקון של הרוצח בשגגה. מצד הדין הוא יושב בעיר המקלט, כי חיותו ניטלה ממנו. חיותו נמשכת מן הכהן הגדול, מן הנשמה הכללית של ישראל. אך כאשר הוא יוצא להציל נפשות במסירות נפש, הוא מגלה בעצמו את אותה נקודה עצמית. משם הוא יכול למשוך לו חיות חדשה.

[מעובד על פי עלון נפלאות פרשת דברים-חזון תשפ"ד]

מפי גדולי החסידות

אומר רבי אברהם מסוכצ'וב:

כאשר אדם רוצח בשגגה - אין עליו עונש, שהרי הוא רצח בטעות, אבל הוא כן מאבד את החיות שלו. אין לו מהיכן לשאוב חיות, כיוון שבגללו נפסקה חיותו של יהודי אחר. מה שהוא צריך לעשות זה ללכת לגלות

באחת מערי הלויים. טעם הדבר הוא, שכאשר הוא בערי הלויים הוא יכול לשאוב חיות, כי הלויים תמיד מתלווים (מלשון 'לוי') ומחוברים לבורא. לכן עבודתם היא בשירה, בדביקות ובחיות.

[מתוך ספר 'שם משואל' לפרשת שמות תער"ב]

התוכן אינו מוגה על ידי הרב. העלון נכתב על ידי תלמידים, האחראיות על הכותבים בלבד.

אהבתם את העלון? רוצים לקבל אותו בכל שבוע לדוא"ר? הצטרפו לרשימת התפוצה, ע"י שליחת בקשה לכתובת הדוא"ל של העלון. לכל ענייני העלון, פניות, הערות והקדשות, יש לפנות לכתובת alon@alonmashmaut.org. גשמח לקבל את תגובתכם!

בקרו באתר שלנו: alonmashmaut.org